

РОЗДІЛ 11. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.1>

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ

Анісова О.І.,

*аспірантка Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

ORCID: 0009-0002-4571-8190

e-mail: attorneyoa@gmail.com

Анісова О.І. Генеза поняття міжнародного комерційного арбітражу.

Дана стаття присвячена дослідженню та розкриттю правового змісту міжнародного комерційного арбітражу як правового явища, що становить альтернативний спосіб вирішення міжнародних комерційних спорів, має стійку тенденцію до зростання популярності серед суб'єктів зовнішньоекономічних відносин та розширення предметної юрисдикції. Досліджено різні підходи до визначення сутності вказаного правового явища, зокрема, з'ясовано три основні його прояви: 1) як постійно діючого чи разового третейського органу, завданням якого є вирішення міжнародних комерційних спорів; 2) як процедури (механізм, процес) вирішення спорів відповідно до правил, встановлених арбітражем, чи погоджених сторонами; 3) як конкретного складу арбітражу, що вирішує певний спір – арбітри (арбітр), обрані або призначені у встановленому сторонами порядку, обрані або призначені у встановленому сторонами порядку, які уповноважені на вирішення конкретного спору по суті та винесення арбітражного рішення. Досліджено споріднені до міжнародного комерційного арбітражу поняття, такі як «арбітраж», «комерційний», «міжнародний арбітраж», розкрито сутність понятійного співвідношення міжнародного комерційного арбітражу із третейським судом, а також із поняттям «міжнародного арбітражу», які необхідно виокремлювати одне від одного. Встановлено наявність понятійних протиріч у визначенні «арбітражу», «арбітражного суду», «арбітражної установи», «третейського суду» відповідно до національного законодавства України з еквівалентними поняттями, що використовуються у міжнародному праві, як то «arbitration», «arbitral tribunal» та «arbitral institution». Встановлено предметний та суб'єктний склад правовідносин, спори у яких можуть бути передані на розгляд арбітражу. Розкрито зміст основних характерних ознак арбітражу та запропоноване нове визначення міжнародного комерційного арбітражу, котре враховує як підхід чинного українського законодавства до розуміння арбітражу, так і вимоги міжнародного права. Визначено переваги вказаного альтернативного способу вирішення комерційних спорів в порівнянні з вирішенням останніх в національних судах: варіативність доступних видів арбітражу та інституційних арбітражних установ; можливість залучення компетентного арбітра, який може бути кваліфікованим фахівцем/спеціалістом у певній вузькій галузі спірних правовідносин сторін та може не бути юристом; конфіденційність арбітражного розгляду; оперативність і швидкість розгляду спору; остаточність та обов'язковість арбітражного рішення для сторін; екстериторіальність виконання арбітражного рішення.

Ключові слова: міжнародні спори; комерційний спір; міжнародний комерційний арбітраж; арбітраж; альтернативний спосіб вирішення спорів; інституційний арбітраж; арбітраж ad hoc; третейський суд; арбітражний розгляд.

Anisova O.I. The genesis of the concept of international commercial arbitration.

This article is dedicated to the study and disclosure of the legal essence of international commercial arbitration as a legal phenomenon representing an alternative method of resolving international commercial disputes. It highlights the growing popularity of arbitration among participants in foreign economic relations and the expanding jurisdictional scope of arbitration. Various approaches to defining

the essence of this legal phenomenon have been explored, and three main aspects of it have been identified: (1) as a permanent or ad hoc arbitral body tasked with resolving international commercial disputes; (2) as a procedure (mechanism, process) for dispute resolution in accordance with arbitration rules established by the arbitral tribunal or agreed upon by the parties; and (3) as a specific panel of arbitrators who resolve a particular dispute, appointed or selected according to the procedure agreed upon by the parties, authorized to resolve the dispute on the merits and render an arbitral award.

The article explores concepts related to international commercial arbitration, such as «arbitration», «commercial», and «international arbitration». It clarifies the conceptual correlation between international commercial arbitration and arbitral tribunals, as well as the term «international arbitration,» which should be distinguished from one another.

The article identifies terminological discrepancies in the definitions of «arbitration», «arbitral tribunal», «arbitral institution» and «arbitration court» in Ukrainian national legislation compared to equivalent terms in international law, such as «arbitration», «arbitral tribunal» and «arbitral institution». Additionally, the subject matter and parties involved in legal relations that may be referred to arbitration are analyzed. The essential characteristics of arbitration are outlined, and a new definition of international commercial arbitration is proposed, considering both the approach of current Ukrainian legislation and the requirements of international law. The advantages of arbitration as an alternative dispute resolution method compared to litigation in national courts are highlighted. These advantages include the flexibility of available arbitration types and institutions, the possibility of appointing a competent arbitrator who may be a specialized expert in a particular field without necessarily being a lawyer, the confidentiality of arbitration proceedings, the speed and efficiency of dispute resolution, the finality and binding nature of arbitral awards, and the extraterritorial enforceability of such awards. The article also addresses challenges in the regulation and practical application of arbitration.

Key words: international disputes; commercial dispute; arbitration; alternative dispute resolution; institutional arbitration; ad hoc arbitration; arbitral tribunal; arbitration proceedings.

Постановка проблеми. В існуючих умовах світових глобалізаційних процесів, які охоплюють політичну, економічну, фінансову, господарську та інші сфери, спостерігається значне розширення, інтенсифікація та розвиток ринкових відносин, встановлення комерційних відносин і зв'язків між суб'єктами господарювання, що розташовані у різних країнах та, відповідно, підпорядковані різним юрисдикціям. Стрімкий розвиток міжнародної комерційної співпраці зумовив необхідність вдосконалення регулювання зовнішньоекономічної діяльності та пошуку ефективних механізмів розв'язання спорів, які супроводжують таку діяльність. Одним з таких механізмів врегулювання спорів став міжнародний комерційний арбітраж, який становить альтернативний спосіб вирішення міжнародних комерційних, переважно торгівельних, спорів по відношенню до вирішення останніх у національних судах.

В даному контексті неможливо не погодитись із Подцерковним О.П., який вказує на глобалізацію в сфері міжнародного фінансово-економічного співробітництва як рушійну силу інтеграційних процесів в національних правових системах, спрямованих на уніфікацію регулювання бізнес-процесів та створення універсальних способів захисту інтересів учасників зовнішньоекономічних відносин, що походять з юрисдикцій різних країн, які б забезпечували економічну свободу таких учасників у світовому масштабі [1, с. 94].

Наявність характерних особливостей та переваг міжнародного комерційного арбітражу, що зумовили широке використання даного способу вирішення спорів між суб'єктами господарювання з різних юрисдикцій, зумовлює необхідність дослідження та розкриття понятійного змісту цього правового явища, а також встановлення характерних властивостей вказаного альтернативного способу вирішення комерційних спорів.

Методи. Під час здійснення дослідження використовувались наступні наукові методи: аналіз та синтез, історичний, узагальнення, порівняння, історичний, логічний, аналіз документів тощо.

Метою статті є дослідження сутності поняття «міжнародний комерційний арбітраж», виокремлення та здійснення теоретико-правового аналізу характерних ознак та особливостей арбітражу в контексті різних підходів до його визначення та правової природи, аналіз змісту арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів, розкриття його переваг, які визначають привабливість і універсальність цього способу вирішення спорів для учасників зовнішньоекономічних відносин.

Стан опрацювання проблематики. Проблеми міжнародного комерційного арбітражу присвячена значна кількість наукових досліджень та публікацій вітчизняних правознавців, серед яких Л. Винокурова, В. Гуменюк, А. Довгерт, Т. Захарченко, В. Кисіль, О. Макеєва, О. Переверзєва, В. Петрина, О. Підопригора, І. Побірченко, В. Погорецький, Т. Подковенко, О. Подцерковний, Ю. Притика, М. Розенберг, Г. Цірат, А. Цірат, В. Щербина, та інші. Також значна увага дослідженню вказаної теми приділяється зарубіжними науковцями, таким як Ф. Бессон, Г. Борн, А. Джейн, С. Крофт, С. Кролл, П. Сандерс, П. Тернер, К. Холбер та інші. В наукових працях зазначених науковців висвітлені окремі аспекти правової природи, ознак, переваг та недоліків міжнародного комерційного арбітражу як правового інституту, що, однак не виключає необхідності подальшого наукового дослідження в зазначеній сфері, яка перебуває у постійній динаміці та потребує повсякчасної адаптації з метою забезпечення і підвищення ефективності арбітражу, вдосконалення і розвитку його переваг.

Виклад основного матеріалу. Арбітраж має глибоке коріння та тисячолітню історію використання в якості інструмента розв'язання конфліктів та спорів у міжнародній і комерційній сферах. Переважну частину власної історії арбітраж перебував у напружених відносинах із судами, які або повільно, або відверто вороже сприймали концепцію приватного позасудового врегулювання суперечок сторін. Проте на початку минулого століття країни у всьому світі почали визнавати арбітраж шляхом ухвалення законів, які забезпечують визнання арбітражних угод компетентними судами та їх контроль за виконанням арбітражних рішень [2, с. 62].

Таким чином, незважаючи на багатовікову історію, в сучасному розумінні арбітраж почав формуватися не так давно. Так, Подцерковний О., аналізуючи походження арбітражу визначає останній як надбання цивілізації, зазначаючи при цьому, що його не можна було уявити два століття або століття тому, оскільки умови для формування арбітражних процедур у сучасному розумінні й визнання країнами різних юрисдикцій рішень арбітражу були створені під впливом відповідного рівня суспільного розвитку, зокрема, у сфері міжнародної комерційної співпраці [1, с. 95]. Арбітраж не може розглядатися поза межами історичного контексту, оскільки саме нові умови економічного середовища, що тяжіє до інтеграції, обумовили потребу у його формалізації та наданню арбітражу вигляду чітко унормованої процедури.

Для правильного визначення та розуміння поняття «міжнародний комерційний арбітраж» доцільним є дослідження його складових і пов'язаних понять, таких як «арбітраж», «комерційний», «міжнародний арбітраж» у складі вказаного поняття.

Безпосередньо саме поняття «арбітраж» (франц. *arbitrage*) у перекладі з французької мови означає «третейський суд» та у вказаному значенні це поняття застосовується у переважній більшості мов світу. Цим обумовлений також той факт, що в юридичній літературі використовується єдиний термін «арбітраж» для позначення, як безпосередньо арбітражу, так і «третейського суду», тобто вказані терміни використовуються як синонімічні.

Такий підхід є цілком виправданим для країн, національне законодавство яких не розрізняє внутрішні третейські суди та міжнародні комерційні арбітражі, позначаючи їх єдиним терміном «арбітраж» (французькою – *arbitrage*, англійською – *arbitration*).

Проте, в Україні та деяких інших країнах, зокрема, Казахстані, Франції, Сінгапурі, Чилі, Швейцарії, реалізовано дуалізм регламентації розгляду внутрішнім третейським судом і міжнародним комерційним арбітражем [2, с. 63].

Так, ст. 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» містить визначення використовуваних у законі понять, відповідно яких: під «арбітражем» розуміється будь-який арбітраж (третейський суд), який може бути як спеціально утвореним для розгляду конкретної справи, так і реалізовуватися певною постійно діючою арбітражною установою, прикладом якої Закон вказує Міжнародний комерційний арбітражний суд та Морську арбітражну комісію при Торгово-промисловій палаті України; в свою чергу «третейський суд» трактується як одноособовий арбітр або колегіальний склад арбітрів [3].

Одночасно ст. 2 Закону України «Про третейські суди» надає відмінне від зазначеного визначення «третейському суду», відповідно до якого вказаним терміном позначається недержавний незалежний орган, що утворюється для вирішення спорів у сфері цивільних та господарських правовідносин. Створення такого органу відбувається за угодою або згідно з відповідним рішенням зацікавлених фізичних та/або юридичних осіб у порядку, регламентованому вказаним Законом [4].

В чинному українському законодавстві реалізований принцип поділу третейських судів у широкому розумінні на безпосередньо третейські суди та міжнародний комерційний арбітраж, який за своїм правовим змістом відноситься до третейських, проте за ознакою арбітрабельності спорів має компетенцію на вирішення лише комерційних спорів за участі іноземного елементу [5, с. 12].

Отже, в Україні поняття «третейський суд» вживається у двох значеннях, які принципово різняться і лише одне з них співпадає зі змістом «арбітражу» у міжнародно-правовому сенсі. Вітчизняні правознавці неоднозначно підходять до оцінки наведеного вище дуалізму в законодавстві України щодо визначення «арбітражу» та «третейського суду».

Так, Петрина В.Н. зауважує, що наведений законодавчий підхід утворює концептуальну неузгодженість між поняттями «арбітраж», «арбітражний суд», «арбітражна установа», «третейський суд» в українському праві з відповідними поняттями міжнародного права - «arbitration», «arbitral tribunal» та «arbitral institution» [6, с. 427].

Однак, існує і протилежна думка. Так, Винокурова Л. вважає цілком виправданим збереження в українському праві дуалізму регулювання третейського розгляду, що ґрунтується на диференціації вирішуваних спорів за характером спірних правовідносин: міжнародні та внутрішні. На її думку, такий підхід дозволяє законодавчо унормувати обумовлені сучасними реаліями розвитку України розбіжності в правовій регламентації «внутрішнього» третейського суду і міжнародного комерційного арбітражу [7, с. 150].

Щодо поняття «комерційний». Стаття 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та примітка до ч. 1 ст. 1 Типового закону ЮНСІТРАЛ містять майже ідентичні визначення, відповідно до яких термін «комерційний» тлумачиться широко і охоплює питання, що випливають з договірних і недоговірних відносин торгового характеру. При цьому відносини торгового характеру визначаються невичерпним переліком угод, серед яких: угоди поставки товарів чи надання послуг, а також угоди обміну товарами/послугами; угоди розподілу, торгового представництва; угоди факторингу, лізингу, інжинірингу; угоди з промислового будівництва; угоди про надання консультативних, інвестиційних, фінансових послуг; купівля-продаж ліцензій; інвестування; фінансування; угоди у сферах банківських послуг, обігу цінних паперів, страхування, перевезення, спільної діяльності та комерційного співробітництва; тощо [3, 8].

Єдиний підхід та зазначене співпадіння у визначенні поняття «комерційний» у Законі України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та Типовому законі ЮНСІТРАЛ є не випадковим. Так, вказаний Типовий закон, прийнятий Комісією ООН з права міжнародної торгівлі (англ. – United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL) та схвалений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 40/72 від 11.12.1985 р., був спрямований на уніфікацію арбітражної процедури, формування консолідованого підходу до міжнародно-договірного регулювання комерційного арбітражу, зменшення відмінностей між внутрішніми законами різних держав у регулюванні арбітражу і, як результат, був прийнятий за основу багатьма країнами при формуванні національного законодавства, в тому числі Україною.

Ідентифікуючи поняття «міжнародний», необхідно зазначити, що в даному контексті мова йде про належність спірних правовідносин до міжнародних, тобто таких, що ускладнені іноземним елементом. Так, частина 3 першої статті Типового закону ЮНСІТРАЛ встановлює коло випадків, коли арбітраж вважається міжнародним, а саме: 1) якщо комерційні підприємства сторін арбітражної угоди на момент її укладання перебувають у різних державах; 2) якщо за межами держави, в якій сторони мають свої комерційні підприємства, знаходиться одне з таких місць: – визначене в арбітражній угоді або згідно з нею місце арбітражу; – будь-яке місце, де має бути виконана значна частина зобов'язань у торговельних відносинах; – місце, з яким найбільше пов'язаний предмет спору; 3) якщо сторони виразили домовленість про пов'язаність предмету арбітражної угоди з декількома країнами [8].

Частиною 2 ст. 1 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» регламентований перелік спорів, які за угодою сторін можуть передаватися для вирішення до міжнародного комерційного арбітражу. До арбітрабельних спорів відносяться: спори з договірних та позадоговірних цивільно-правових відносин, які виникають при реалізації міжнародних економічних зв'язків, перш за все, зовнішньоторговельних, за умови, що хоча б одна зі сторін спору знаходиться за кордоном; спори між підприємствами з іноземними інвестиціями, міжнародними об'єднаннями, організаціями, які створені на території України, спори між учасниками перелічених підприємств/

об'єднань/організацій, а також спори останніх з іншими суб'єктами права України; спори між адміністратором за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій, та емітентом облігацій та/або особами, які надають забезпечення за такими облігаціями, за умови, що принаймні одна зі сторін спору є підприємством з іноземними інвестиціями.

Як вбачається з наведених нормативних переліків, термін «міжнародний» застосовується не тільки у випадку, коли комерційне підприємство хоча б однієї із сторін є нерезидентом, а й тоді, коли стороною спору є резидент України, який є підприємством з іноземними інвестиціями або міжнародним об'єднанням/організацією. Тобто «міжнародна» ознака арбітражу повинна розкриватися з урахуванням арбітрабельності спорів та широкого трактування «іноземного елементу» у спірних правовідносинах, відповідно до якого спір за участю підприємства з іноземними інвестиціями або міжнародного об'єднання/організації, створених в Україні, також можуть бути передані на вирішення арбітражу [9, с. 92].

Також важливим є відрізнити між собою поняття «міжнародний арбітраж» та «міжнародний комерційний арбітраж». В обох випадках йдеться про недержавні органи, що уповноважені на розгляд спорів. Однак в першому розглядаються міжнародно-правові спори владного характеру, які виникають між суб'єктами міжнародного публічного права. Міжнародний арбітраж становить мирний спосіб вирішення міжнародних конфліктів, які виникають, як правило, між державами у процесі міждержавних відносин, що обумовлює суб'єктний склад учасників відповідних спорів. На відміну від міжнародного арбітражу, комерційний арбітраж розглядає спори, що виникають з цивільно-правових договірних і позадоговірних відносин в процесі реалізації міжнародної співпраці в економічній та науково-технічній сферах [10, с. 66].

Підсумовуючи наведене, можна констатувати, що ані національне законодавство, ані норми міжнародного права, не містять легального понятійного визначення міжнародного комерційного арбітражу, натомість здійснюючи регламентування процедури такого арбітражу, арбітрабельності спорів і її критеріїв, порядку вибору арбітрів та процедуру арбітражного розгляду спору, тобто деталізуючи окремі елементи без визначення конкретної дефініції.

Враховуючи зазначену нормативну невизначеність, а також розмаїття фахових думок серед науковців, теоретиків та практиків в сфері арбітражу, можна дійти висновку про комплексний характер поняття міжнародного комерційного арбітражу, під яким розуміються три взаємопов'язані поняття: 1) постійно діючий чи разовий третейський орган, завданням якого є вирішення міжнародних комерційних спорів (інституційний підхід); 2) процедуру (механізм, процес) вирішення спорів відповідно до правил, встановлених арбітражем, чи погоджених сторонами; 3) конкретний склад арбітрів (арбітр) призначених у порядку, визначеному сторонами в арбітражній угоді або законом, які розглядають і вирішують переданий на їх розгляд спір та уповноважені на винесення остаточного арбітражного рішення.

Зокрема, інституційного підходу дотримується В.В. Комаров, який визначає комерційний арбітраж як позадержавний суд, утворений конфліктуєчими сторонами, джерелом правозастосування якого є не законодавчий припис, а угода сторін, що виключає юрисдикцію державного суду на розгляд конкретної справи в межах, встановлених такою угодою [11].

Інституційний критерій лежить в основі поділу міжнародного комерційного арбітражу на наступні види: інституційний та *ad hoc*.

Натомість Л.Ф. Виноградова дотримується процедурного підходу до визначення арбітражу, визначаючи арбітраж (у вузькому значенні) як процес вирішення суб'єктами господарської діяльності (у тому числі іноземними) господарських (комерційних) спорів, шляхом залучення незалежного посередника – арбітра (арбітражного судді) та передання на розгляд цьому посереднику господарського спору на основі угоди сторін, з наступним виконання (крім винятків) прийнятого арбітром рішення [12, с. 76].

На нашу думку, визначення міжнародного комерційного арбітражу саме як процедури розгляду спору є найбільш вдалим з числа альтернативних, що дискутуються у науковій спільноті, оскільки такий підхід найбільш повно відображає сутність вказаного виду арбітражу та відповідає нормам міжнародного права, які понятійно визначають арбітраж саме як процес, що здійснюється, а не юрисдикційну установу чи склад арбітрів.

В розумінні процедури вирішення спору міжнародному комерційному арбітражу притаманні наступні властивості (ознаки): 1) спір вирішується третьою особою – арбітром або декількома арбітрами, які не є представниками судової влади певної країни, є незалежними

від сторін і держави та обрані сторонами для вирішення спору між ними; 2) арбітри можуть не бути юристами. Перевага при виборі арбітра може бути надана особі, яка є фахівцем та має спеціальні знання у сфері, що пов'язана з предметом конфлікту (змістом спірних правовідносин); 3) повноваження арбітрів ґрунтуються на арбітражній угоді, яка укладається сторонами на засадах автономії волі; 4) відбувається виключення компетенції державних судів на розгляд конкретного спору на підставі арбітражної угоди та процесуальних норм національного законодавства; 5) спори, що передаються на розгляд арбітражу, мають приватно-правовий, комерційний характер та ускладнені іноземним елементом; 6) диспозитивність та гнучкість арбітражного розгляду, що дозволяє сторонам активно впливати на перебіг арбітражу та самостійно унормовувати процес вирішення спору, в тому числі визначати місце, мову, право та порядок арбітражу, особливо у разових арбітражах; 7) арбітражний розгляд справи відбувається на основі застосування обраного сторонами матеріального права та завершується винесенням арбітражного рішення, яке є остаточним та обов'язковим для сторін; 8) держава, у разі відмови сторони від виконання арбітражного рішення, забезпечує примусове виконання останнього через процедуру екзекватури, що опосередковує сприяння арбітражу з боку компетентного суду; 9) можливість скасування арбітражного рішення в зв'язку з процедурними порушеннями за звернення сторони спору до компетентного суду; 10) заборона перегляду по суті арбітражного рішення компетентним судом.

На додаток до перелічених ознак, І. Побірченко вказує на ще одну характерну ознаку міжнародного комерційного арбітражу – відсутність його прив'язки до будь-якої правової системи, а лише до контракту [13, с. 16].

Як зазначає Пленюк М.Д., арбітраж є одним із важливих інструментів в ринковій економіці, адже ефективність способу вирішення спорів, рівень ініціативи та диспозитивності, конфіденційність є привабливими складовими для усіх учасників конфлікту; не належить до системи органів державного правосуддя та, як один із різновидів третейських судів, займає нішу альтернативного способу розв'язання комерційних спорів [14, с. 61].

Висновки. Підсумовуючи наведене, можемо сформулювати наступне визначення: міжнародний комерційний арбітраж – це недержавний квазісудовий альтернативний спосіб вирішення комерційних договірних і недоговірних спорів торгового характеру між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, склад яких характеризується наявністю іноземного елементу, який здійснюється на підставі угоди сторін колегіальним або одноособовим арбітражним трибуналом, що тимчасово формується для вирішення певного спору або утворюється зі складу арбітрів постійно діючої арбітражної установи, який виносить остаточне та обов'язкове для сторін рішення по суті спору.

Враховуючи інтенсивні процеси поглиблення міжнародної співпраці між суб'єктами ринкових відносин, їх комерціалізацію, учасники міжнародних приватно-правових відносин мають потребу у застосуванні зручних і оперативних механізмів вирішення спорів між ними, які вирізняються ефективністю, швидкістю, низькою формалізованістю та високою диспозитивністю. Зазначена потреба на високому рівні задовольняється інститутом міжнародного комерційного арбітражу, який поєднує в собі окремі ознаки формального та неформального судочинства, і ґрунтується на волевиявленні сторін на вирішення спору в альтернативний спосіб, оминаючи систему державного судочинства.

Поряд з цим, дослідження доктринальних розробок у даній сфері дозволяє визначити окремі його переваги, які стали запорукою привабливості арбітражу для учасників зовнішньоекономічної діяльності, а саме: 1) гнучка та мінімально формалізована процедура вирішення спору, що ґрунтується на принципі автономії волі сторін, який дозволяє сторонам самостійно на підставі арбітражної угоди на засадах диспозитивності встановлювати склад арбітрів, мову і місце арбітражного розгляду, застосовуване до спірних правовідносин матеріальне право, а також визначати процедурні питання арбітражного розгляду; 2) варіативність доступних різновидів арбітражу й інституційних арбітражних установ; 3) можливість залучення компетентного арбітра, який може бути кваліфікованим фахівцем/спеціалістом та не бути при цьому юристом; 4) конфіденційність арбітражного розгляду; 5) оперативність і швидкість розгляду спору; 6) остаточний та обов'язковий характер арбітражного рішення для сторін, що сприяють правовій визначеності сторін у спірних правовідносинах; 7) екстериторіальність виконання арбітражного рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Подцерковний О.П. Процедури міжнародного комерційного арбітражу та порядок виконання (оспорювання) арбітражних рішень як новий правовий кластер. *Збірник доповідей і статей «Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: 60-річна історія успіху»*. В Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І.Г. Побірченка. Київ. 2019, с. 94–101. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/V-Mizhnarodni-arbitrazhni-chytannya-pam-yatiakademika-I.-G.-Pobirchenka.-Zbirnyk-dopovidej-i-statej.pdf>.
2. Макеєва О.М., Мудрик Р.Р. Міжнародний комерційний арбітраж: теоретико-правові аспекти. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. К.: НАУ, 2020. № 3(56). С. 61–66. URI: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/45734>.
3. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 року № 4002-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>.
4. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 року № 1701-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>.
5. Цірат Г.А. Міжнародний комерційний арбітраж: навч.посіб. Г.А. Цірат. К.: Алерта, 2019. 410 с.
6. Петрина В.Н. Міжнародний комерційний арбітраж: понятійні проблеми в українському праві. *Наукові перспективи: журнал*. 2022. № 6(24) 2022. С. 624, URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1894>.
7. Винокурова Л.Ф. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: стан та перспективи розвитку правового регулювання в умовах реформування судової системи. *Збірник доповідей і статей «Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: 60-річна історія успіху»*. В Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка. Київ. 2019, с. 137–153. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/V-Mizhnarodni-arbitrazhni-chytannya-pam-yatiakademika-I.-G.-Pobirchenka.-Zbirnyk-dopovidej-i-statej.pdf>.
8. Типовий закон Юнсітрал 1985 р. про міжнародний комерційний арбітраж. URL: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf.
9. Нестеренко М.Д. Теоретичні підходи до визначення поняття та ознак міжнародного комерційного арбітражу. *Теорія і практика правознавства*. 2023. Вип. 1(23). С. 84–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2023_1_7.
10. Осипенко О.О. Міжнародний комерційний арбітраж як альтернативний спосіб вирішення міжнародних спорів. *Право і суспільство*. 2011. № 4. С. 64–68. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_4_16.
11. Комаров В.В., Погорецький В.Н. Міжнародний комерційний арбітраж. Харків: Право, 2009. 164 с.
12. Винокурова Л. Порядок розгляду спорів у міжнародному комерційному арбітражі. *Право України*. 2011. № 1. С. 79–96.
13. Побірченко І. Діяльність міжнародного арбітражу в Україні та його міжнародні зв'язки. *Право України*. 2011. № 1. С. 8–21.
14. Пленюк М.Д. Домовленість сторін як юридичний факт у міжнародному комерційному арбітражі. *Збірник доповідей і статей «Нью-Йоркська Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень: 60-річна історія успіху»*. В Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І.Г. Побірченка. Київ. 2019. С. 61–66. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/V-Mizhnarodni-arbitrazhni-chytannya-pam-yatiakademika-I.-G.-Pobirchenka.-Zbirnyk-dopovidej-i-statej.pdf>.